

Streszczenie rozprawy doktorskiej p.t.

**Budynki przełomu XIX i XX wieku w Warszawie w
kontekście uszkodzeń wojennych i eksploatacyjnych –
problematyka napraw i wzmocnień konstrukcji
tradycyjnych, w świetle badań autorskich.**

Promotor

dr. hab. inż. arch. Cezary Głuszek, prof. PW

Doktorant

mgr inż. Michał Popławski

Michał Popławski
23.01.2019r.

Styczeń 2019r.

Streszczenie:

W mieście takim jak Warszawa, tak mocno dotkniętym skutkami działań wojennych każdy zabytek, relikw jest tym cenniejszy im rzadszy. Tym bardziej niepowtarzalny. Praca z obiektami zabytkowymi jest bardzo wymagająca, bo za każdym razem odbywa się na niepowtarzalnej substancji budowlanej, a każda niewłaściwa decyzja może prowadzić do jej bezpowrotnej utraty. Zabytki są zasobem nieodtwarzalnym. Aby do tej straty nie dopuścić musimy wskazać i możliwie wymiennie określić wszelkie czynniki mogące oddziaływać negatywnie na zabytkowe budowle. Podejmowane decyzje muszą uwzględniać różnorodne uwarunkowania. Oczywiście każdy problem naprawy może powodować konieczność wzięcia pod uwagę innych kryteriów, a także każdorazowego zróżnicowania ich ważności. Wszelkie zabiegi nie mogą być tymczasowe, a za każdym razem kiedy podejmowane będą jakiegokolwiek działania, konieczna jest pełna świadomość ostatecznego celu jaki chcemy osiągnąć. Podstawą ochrony jest zapobieganie niepożądanym zjawiskom. Gdy jednak już nastąpią, konieczne jest podjęcie przemyślanych działań naprawczych. Konieczne jest odniesienie się do źródeł pisanych, podejmujących problematykę budowlaną epoki lub doświadczeń eksperckich, nabytych przy budynkach pochodzących z tego samego okresu. Znając historie obiektów i okoliczności technologiczne ich wznoszenia można odnieść się do współczesnych zabiegów, prac prowadzonych na obiektach zabytkowych. Zgodnie z art. 10 Karty Weneckiej dopuszcza się stosowanie wszelkich nowoczesnych technik konserwatorskich i budowlanych przy wzmacnianiu zabytku kiedy techniki tradycyjne okazały się niewydolne. Dlatego też w rozważaniach uwzględniono zarówno metody tradycyjne jak i nowoczesne sposoby wzmacniania konstrukcji obiektów zabytkowych. Oczekiwania nowych właścicieli i decydentów wymagają nowego podejścia do ochrony kulturowego dziedzictwa i dostosowania narzędzi planowania napraw i ochrony zabytków do nowych realiów. Coraz większe znaczenie ma aspekt społeczny i funkcja dydaktyczna zabytków – wzrasta świadomość miejscowej i narodowej tożsamości. Zmianie uległ pogląd powojenny traktujący kamienice czynszowe jako niezdrowy relikw historyzmu lub kapitalizmu. Z uwagi na powyższe, fundamentalnego wręcz znaczenia nabiera konieczność wielokryterialnego podejścia decyzyjnego do wszelkich działań dotyczących substancji zabytkowych. W przypadku prowadzenia jakiegokolwiek napraw, wzmocnień, wprowadzania modyfikacji, należy przede wszystkim kierować się wiedzą techniczną, historyczną, a także doświadczeniem środowiska konserwatorskiego i własnym. Decyzje podejmowane w obszarze działań budowlanych na obiektach zabytkowych muszą być obiektywne i

powściągliwe, pozbawione nacisków inwestorskich i administracyjnych. Tutaj w pełni zasadne jest przywołanie zasady lekarzy „primum non nocere” . Tak, by realizacja założeń inwestorskich, mająca często na celu zmianę sposobu użytkowania obiektu, nie wpłynęła ujemnie na jego walory zabytkowe, a wyraźnie uwydatniła je w stanie faktycznym obiektu i jego otoczenia.

Tematem pracy jest przeprowadzenie powtórnie, w kontekście znacznie szerszych niż dotychczas uwarunkowań, weryfikacji stosowanych metod wzmacniania i napraw konstrukcji obiektów architektury zabytkowej, będących przedmiotem wcześniejszych ekspertyz budowlanych. Szersza analiza była rozpoczęta już w trakcie wykonywania ekspertyz – bo już wtedy zauważono problem, a w zasadzie konieczność: całościowego podejścia, szerszego przebadania niektórych aspektów konstrukcyjnych, materiałowych (jako „imperatyw” badawczy) itp. Stąd też dokonywano „automodyfikacji” elementów ekspertyz oraz zauważono potrzebę zastosowania narzędzi analitycznych, wspomagających badania.

W drodze rozważań sformułowano tezy. Jedną z nich jest przekonanie, że przystępując do projektowania napraw lub wzmocnień konstrukcji budynku zabytkowego należy rozpatrywać wszystkie jej elementy jako jedną nierozzerwalnie zespoloną zależnościami całość, analizowaną w świetle tych samych uwarunkowań i ograniczeń. Kolejną tezę jest założenie możliwości zobiektywizowania, opisanie i określenia kierunków działań naprawczych w oparciu o istniejące modele matematyczne. Przedstawiono w pracy wybrane metody wspomaganie decyzji, a szczegółowo przedstawiono jedną z nich o nazwie ELECTRE, którą uznano za właściwą do dalszych rozważań w niniejszej rozprawie. Przy jej zastosowaniu przeprowadzono złożoną analizę przypadków - budynków pod kątem określenia optymalnych metod w świetle różnych kryteriów inżynierskich i konserwatorskich.

W pracy przedstawiono zakres tematyczny dotyczący budynków będących przedmiotem analizy. Omówiono ich lokalizację, tło historyczne i genezę ich powstania oraz poruszono zagadnienie historycznych przepisów architektoniczno-budowlanych mających wpływ na ukształtowanie budynków i uwarunkowań, pierwotnie poza legislacyjnych, bezpośrednio przekładających się na architekturę miast. Przedstawiono także najpopularniejsze rodzaje konstrukcji spotykane w budynkach z omawianego przedziału czasowego oraz czynniki oddziałujące na nie destrukcyjnie. Zakres pracy doktorskiej obejmuje wybrane budynki zabytkowe wzniesione na terenie Warszawy w latach od 1863 do 1914 roku. Okres ten nie tylko pokrywa się z datami wzniesienia najstarszego i najmłodszego z opisywanych obiektów,

ale także jest znaczący z punktu widzenia naszej historii, o której nie można zapominać mówiąc o dziedzictwie kulturowym. Większość stanowią budynki mieszkalne wielorodzinne – kamienice. Wszystkie przykłady zostały przebadane osobiście przez autora, w wyniku czego opracowano ekspertyzy budowlane przy współpracy z rzeczoznawcami budowlanymi. Każdorazowo inne, a niekiedy ewoluujące wraz z postępem prac analitycznych uwarunkowania, narzucane przez uczestników procesu inwestycyjnego, skłoniły autora do powtórnej analizy przypadków. Z uwzględnieniem znacznie większej liczby kryteriów, a także z próbą zestawienia i porównania ze sobą jednostkowych ocen rozwiązań naprawczych.

Za podjęciem tematu pracy doktorskiej, stało wiele czynników. Bodaj najważniejszym z nich jest zakorzeniony autorowi przez najbliższych sentyment i poszanowanie dla jego „małej ojczyzny”.

Reperkusje, które dotknęły Warszawę na skutek powstania przeciw okupantowi w 1944 roku, stały się przyczynkiem do świadomego, zaplanowanego i wieloletniego niszczenia dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego jak i niematerialnego rodzinnego Miasta autora. Jednakże, zdaniem autora po przemianach ustrojowych 1989 roku, napotykamy najgorszy i najbardziej cyniczny plan degradacji dawnego miasta. Ostałe po przeszło 70 latach konsekwentnego niszczenia i zapominania o perłach przedwojennej architektury, są zagrożone przez cyniczne działania niszczące, podyktowane spłyconym rachunkiem deweloperów. Doświadczenie zawodowe autora dostarczyło wielu przykładów zachowania inwestorów skupiających się na lokalizacji działki budowlanej, a nie na kontekście i wartościach kulturowych, niesionych przez znajdujące się na niej obiekty.

Słowa kluczowe: narzędzia analityczne, obiekty zabytkowe, metody wspomaganie decyzji, metody wzmacniania.